

לשוננו לעם

עורכים: ע' איתן ומ' מדן

מתוך

כרך ד, תשי"ג

האקדמיה ללשון העברית
מוגן בזכויות יוצרים

לדמותו של מ"א ויזן ז"ל

אנשי-הדקדוק מדבית-שמאי הם מטבעם, ופנים זועמים להם. לא כן מ"א ויזן המנוח, אשר ענוותנותו של הלל הייתה בו. נודמנתי למחיצתו מיד בבואו לארץ, לפני כחמש-עשרה שנה. זכיתי ליהנות מזיו-פניו ומידידותו של תלמיד-חכם עממי יקר זה, שרוחו הבדוחה ועממיותו השופעת הביאוהו לידי התעסקות בפלקלור היהודי ובבדיחות עמנו – עם היותו מעמיק בתורת-הלשון וצולל בתהומות-הדקדוק. ומכאן סבלנותו וסובלנותו כמוֹרָה.

מרבנים להזכיר את בקיאותו הרבה בתנ"ך, ומן המוסכמות הוא. אבל יירשמו געגועיו גם על העולם החי המשתקף בתנ"ך. באחד-הימים שאלני: „אמור-נא לי; יודע אני כל פסוק ופסוק במקרא, אשר תימצא בו התיבה, בית-שאן, באל"ף; ידוע לי כל פסוק ופסוק, אשר תימצא בו התיבה בית-שן, חסר-אל"ף; אבל היכן היא בית-שאן זאת? כעולה חדש, טרם ידע היכן בית-שאן; אבל כאיש-התנ"ך אוהב עמו וארצו הרגיש את הצורך בידיעת התנ"ך החי אף הוא.

ואשר לפעולתו של ויזן כמדקדק, הנה ניסה ליצור שיטה של „נקודות“ להערכות ההברות: הברה פתוחה, שתנועתה גדולה – שלוש נקודות לה; וכן הברה סגורה שתנועתה קטנה. הברה סגורה שתנועתה גדולה בת ארבע נקודות היא וחוקית היא בתנאים מסוימים; ואילו הברה פתוחה שתנועתה קטנה בת שתי נקודות היא, ואינה חוקית, זולת אם מוטעמת היא, ואז גם בה שלוש נקודות, כחוק; ועוד כהנה וכהנה. יהיו יתרונותיה של שיטה זאת מה שיהיו – אין היא מבארת אלא את הכתוב, ובוה הלך מ"א ויזן בדרך מדקדקי ימי הביניים, אשר כלליהם גם הם מבארים את הכתוב. הוראת הדקדוק של ימינו מבקשת לקבוע חוקים הלכה למעשה, ולא להסתפק בהסברת הכתוב, אשר אין בה תועלת מעשית: בהברה פתוחה תבוא תנועה גדולה; לפני דגש-חזק בהברה בלתי מוטעמת תבוא תנועה קטנה. בהברה מוטעמת – תנועה גדולה ועוד הרבה. בשיטת-הנקודות אשר לו לא התקדם אפוא ויזן לגבי האסכולות שקדמו לו, וכן בפרק „ההברות למיניהן והשפעתן של התנועות“ אשר בספרו „תורת-הלשון“ (וינה

תרפ"ג) — ובכל־זאת נחשב ספר זה בצדק לאחד ספרי־הדקדוק הטובים ביותר, שנכתבו בדור האחרון, כי שיטתו „מבוססת ברוב בניינה על יסודות מדעיים, שהונחו ע"י גדולי חכמי־הדקדוק העברי האחרונים" (בהקדמה לספרו). וגם בניסוח הכללים יש התקרבות רבה לצורכי־דורנו, כגון בניסוח כללי הדגש החזק. שאנו למדים מהם, מתי יבוא דגש־חזק, מבלי שניזקק לתנועה שלפניו — וכן מעשיים מאוד הכללים המפורטים לנטיית שמות־העצם והפעלים.

רמ"א ויון לא ראה את עולמו בחייו. בעלות הטומאה לשלטון בשנות השלושים גלה מעירו, מווינה, וחי חיי עולה חדש בעוני ובדחקות בתל־אביב. גם אז לא פסק מעיין ההומור המעורר אשר בלבו. היה מעשה והזמין אורחים, והתרעמה רעיתו על שהביא אורחים נכבדים לתוך דלתו של משכנם. „אל יהי משכן זה קל בעינייך" — אמר לה — „כל חיי עמלתי עליה, על דלות זו".

בשנות חייו האחרונות היה רמ"א ויון שוכב על ערש־דְּנִי, אשר לא ירד ממנה. מספר הכאים לראותו היה מועט. ואף תלמידיו הוותיקים לא היו מרבים לזכרו — והציק לו הדבר. אבל שלוותו הנפשית לא עזבתו אף לרגע, והאורח המזדכך על יד מיטתו היה נהנה תמיד משיחה קלה במדע האהוב על החולה, בדקדוק, או בכל ענפי המדע האחרים, אשר רב היה בהם כוחו של ויון — או אפילו היה שומע בדיחה עממית, שהעלה אותה החולה מאוצרותיו.

חבל על דאבדין!